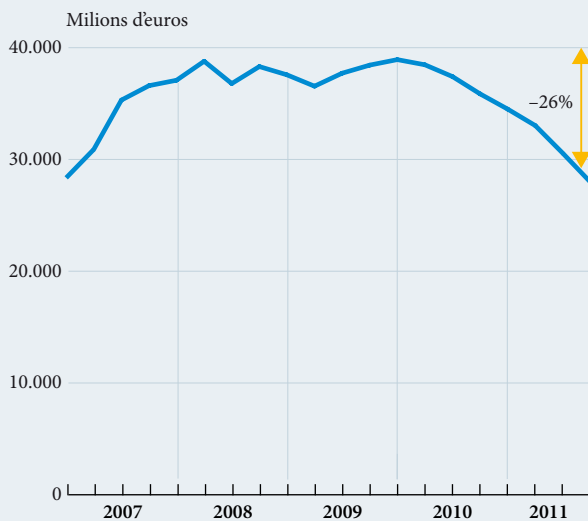

Rendibilitat de la banca espanyola en el context actual i perspectives futures

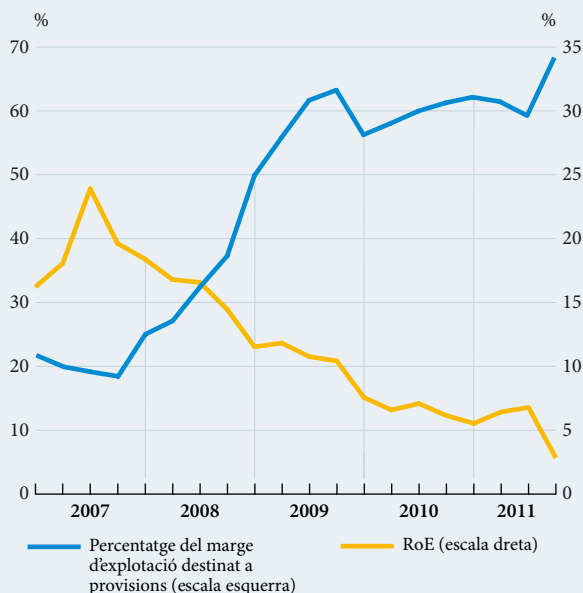
El sistema financer espanyol es caracteritza per una elevada capacitat per generar resultats recurrents, els quals, però, s'han reduït de forma important en els dos últims anys. Per exemple, el benefici abans de provisions del sistema (marge d'exploració), l'import del qual ha de ser suficient per provisionar crèdits dubtosos i també per remunerar el capital, ha caigut el 26% en relació amb els màxims del 2007-2009. De cara al futur, serà possible generar resultats que permetin realitzar les provisions necessàries i remunerar els fons propis de manera que puguem generar i atreure el capital necessari per complir les noves exigències del mercat i la nova regulació de Basilea III? Quines són les eines que, en el difícil entorn actual, poden utilitzar les entitats per millorar el resultat?

Als gràfics següents, veiem que, en els últims exercicis, les provisions estan consumint una part creixent del marge d'exploració i, conseqüentment, el RoE està disminuint fins a nivells mínims (2,9% al setembre) i clarament per sota del cost del capital, que les estimacions situen al voltant del 10%-12%.

EVOLUCIÓ DEL MARGE D'EXPLORACIÓ DEL SISTEMA FINANCER ESPANYOL (*)

PERCENTATGE DEL MARGE D'EXPLORACIÓ DESTINAT A PROVISIONS RoE DEL SISTEMA FINANCER ESPANYOL (**)

NOTES: Conjunt d'entitats de dipòsit, resultat anualitzat (suma de 4 trimestres de resultats individuals).

(*) Marge d'exploració = Marge interessos + Instruments de capital + Comissions + Resultats operacions financeres - Despeses d'exploració.

(**) No s'inclouen els sanejaments realitzats contra reserves el 2010.

FONT: Banc d'Espanya, INFBAL.

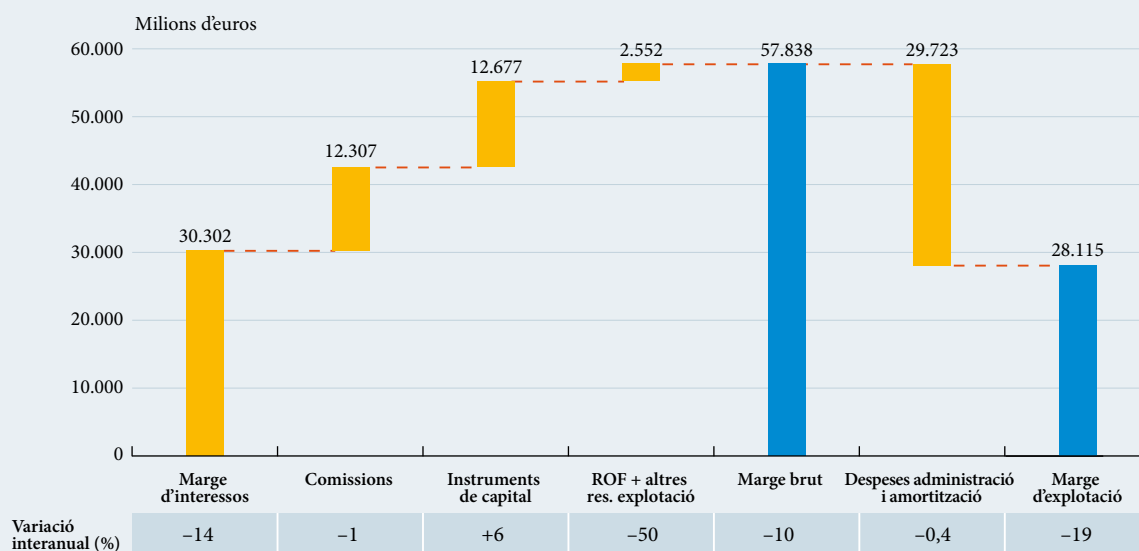
En tractar-se d'un element molt correlacionat amb el cicle econòmic, i ateses les previsions d'elevades taxes d'atur, esperem que la taxa de morositat i els actius adjudicats es mantinguin en nivells molt elevats en el futur immediat, la qual cosa obligarà a mantenir l'important volum de dotacions que es realitza actualment.

Serà més a llarg termini, amb la recuperació econòmica, quan tornem a nivells de cost del risc (provisions/crèdit) propers a la mitjana històrica (el 0,27% durant el període 1981-2008) i allunyats de l'actual 1,2%, que exigeix destinar a provisions el 68% del marge d'exploració.

D'altra banda, l'evolució del RoE ens mostra que la remuneració del capital és insuficient i, de fet, ho seria també considerant un cost del risc mitjà del cicle i no l'elevat cost actual. Aquesta baixa remuneració és especialment preocupant en l'actualitat, ja que els requisits de Basilea III obliguen a generar internament capital i a atreure'l, i això només serà possible oferint una rendibilitat prou atractiva als fons propis.

Però com aconseguir l'augment del marge d'exploració que permeti l'obligada millora de la remuneració del capital? Vegem quins són els principals components d'aquest marge i les seves perspectives.

MARGE D'EXPLORACIÓ DEL SISTEMA FINANCER ESPANYOL, SETEMBRE DEL 2011 (*)

NOTA: (*) Dades agregades a partir de resultats individuals (no consolidats) del conjunt d'entitats de dipòsit en el període setembre 2010-setembre 2011.
FONT: Banc d'Espanya, INFBAL.

Observem que el marge d'interessos representa més del 52% del marge brut, la qual cosa condiciona decisivament la totalitat del marge d'exploració, ja que els costos d'exploració (fonamentalment, les despeses de personal) són força estables. Les previsions indiquen que aquest marge d'interessos es tornarà a contreure al voltant del 10% el 2012 i creixerà només lleugerament el 2013, amb diversos factors que expliquen aquesta nova contracció a curt termini.

En primer lloc, els agents econòmics han iniciat ja l'inevitable procés de **despallanquejament** i han reduït la demanda de crèdit de forma considerable. Aquest factor, unit a l'escàs i costós passiu per a les entitats, redueix la nova concessió de crèdit. La reducció de la demanda és un procés encara no finalitzat, un factor estructural (i no solament conjuntural) que reduirà el volum de negoci i, per tant, el marge d'interessos del sistema durant un cert temps.

Adicionalment, els **tipus de referència** continuaran en nivells baixos. Això afectarà negativament el marge d'interessos de les entitats, que es beneficien habitualment de nivells de tipus alts, gràcies a la rigidesa del cost dels dipòsits a la vista.

D'altra banda, el **cost de la resta del passiu** continuarà essent inusualment alt. Les causes: els elevats venciments que afronten les entitats el 2012 (120.000 milions d'euros) i el difícil accés als mercats majoristes de finançament, que provocaran que persisteixi la competència per la captació de passiu minorista a preus molt elevats.

A més a més, a la competència entre entitats, s'ha afegit, en els últims mesos, la del **sector públic**: les altes remuneracions de les últimes subhastes de lletres del Tresor han provocat un cert traspàs de dipòsits del sector bancari cap a productes de deute públic i obliguen les entitats a oferir altes remuneracions per poder competir amb aquests productes.

Arran de la competència entre entitats, i entre entitats i sector públic, els tipus oferts són, en molts casos, superiors a la remuneració que obtenen les entitats dels seus crèdits, situació insostenible a mitjà i a llarg termini.

En aquest difícil context, les mesures de **suport a la banca del Banc Central Europeu** poden representar un alleujament important: la liquiditat il·limitada a un tipus més baix i la reducció del coeficient de caixa redueixen els costos financers i alliberen actius que es poden rendibilitzar. De tota manera, tradicionalment s'ha considerat que aquesta font de finançament és un últim recurs i té un cert cost reputacional, motiu pel qual les entitats han preferit no recórrer-hi massivament.

Finalment, com ja s'ha assenyalat, les entitats presenten un elevat **volum de crèdits morosos i adjudicats**, que, en l'actualitat, representen l'11% del crèdit a sectors privats residents. Aquests actius generen un doble impacte negatiu en el compte de resultats, ja que, a més de la necessitat de provisionar-los, afecten negativament el marge d'interessos, ja que es tracta d'actius que necessiten continuar essent finançats i no generen ingressos financers.

Per totes les raons esmentades, les condicions actuals no permeten confiar en una millora immediata del marge d'interessos. Cal recórrer a altres vies per augmentar la rendibilitat. La primera podria ser augmentar els **diferencials** cobrats en els nous crèdits, per adaptar-los al nou cost del passiu, al cost de risc, que s'havia infraestimat, i al cost de liquiditat. En qualsevol cas, l'impacte d'aquesta mesura és atenuat per la feble demanda creditícia actual i seria significatiu només a llarg termini.

D'altra banda, reduir el sobrecost del passiu requeriria una solució per a la crisi del deute, que facilitaria l'accés als mercats majoristes de finançament, es relaxarien d'aquesta manera les tensions de liquiditat i es posaria fi a la guerra del passiu.

La segona opció per millorar la rendibilitat és un augment de les **comissions** cobrades, apropant els preus als costos. No obstant això, aquesta mesura és de difícil implementació en un entorn d'elevada competència i de sensibilitat al preu dels consumidors.

Altres fonts d'ingressos, com els **dividends** i els resultats per posada en equivalència d'empreses participades, depenen de les vicissituds d'aquestes empreses i de la continuïtat d'aquestes participacions. D'altra banda, els resultats de tresoreria, principal component del **ROF**, són altament volàtils i no són una font estable de beneficis.

La dificultat per millorar els ingressos ha forçat moltes entitats a **reduir costos**. S'han realitzat ja importants ajustaments d'estructura per disminuir l'excés de capacitat instal·lada: el nombre d'empleats i d'oficines ha caigut, entre el 2008 i el 2011, el 10% i el 13%, respectivament. Però hi ha un desfasament temporal entre l'adopció de les mesures i l'impacte en resultats. Per aquest motiu, a les caixes d'estalvi, que han fet ajustaments més importants, les despeses d'explotació es van reduir, al setembre del 2011, només una taxa del 2,3% interanual, mentre que el marge brut (abans de les despeses de personal i de les provisions) ho va fer el 27,7%. L'impacte dels ajustaments realitzats serà més gran quan es materialitzin totes les sinergies de les fusions, però sembla inevitable continuar actuant sobre l'estructura dels costos, mitjançant la reducció dels costos unitaris o de la capacitat (per la via d'una major concentració del sector).

Atès aquest context general, la situació entre entitats és molt heterogènia, tant pel que fa a l'evolució dels resultats, als ajustaments realitzats i als actius problemàtics com pel que fa a les tensions de liquiditat que les indueixin a incórrer en sobrecostos en la captació de passiu o a ser més conservadores en la concessió de crèdits. És de preveure que, a nivell individual, les entitats hagin d'actuar en alguna o en diverses de les palanques descrites. Però la generació de més ingressos, a través d'un augment de la quota de mercat, és també una opció vàlida i necessària: més i millor servei al client, innovació i constant recerca d'oportunitats de negoci addicionals permetran afrontar i sortir enfortits de la difícil situació actual.

*Aquest requadre ha estat elaborat per Matthias Bulach i Inmaculada Martínez Carrascal
Departament d'Anàlisi Econòmica, Àrea d'Estudis i Anàlisi Econòmica, "la Caixa"*